

بیماری هاری؛ کشنده اما صد درصد قابل پیشگیری

هاری یکی از خطرناک‌ترین بیماری‌های مشترک بین انسان و حیوان است که در صورت بروز علائم بالینی، تقریباً در تمام موارد به مرگ بیمار منجر می‌شود. با این حال، این بیماری با رعایت اصول پیشگیری و مراجعه سریع پس از حیوان گزیدگی، کاملاً قابل پیشگیری است.

هاری چیست؟ هاری یک بیماری ویروسی است که دستگاه عصبی مرکزی را درگیر می‌کند. عامل این بیماری ویروسی از خانواده رابدوویریده و جنس لیساویروس است که قابلیت ایجاد بیماری در تمام حیوانات خونگرم و انسان را دارد. این بیماری یک زئونوز (بیماری مشترک بین انسان و حیوان) محسوب می‌شود.

چگونه منتقل می‌شود؟ راه اصلی انتقال بیماری، گزش توسط حیوان آلوده است. ویروس هاری در بزاق حیوان مبتلا وجود دارد و از طریق گاز گرفتن یا خراشیدگی پوست به بدن انسان وارد می‌شود. در بیش از ۹۹ درصد موارد ابتلای انسان، سگ عامل انتقال ویروس است، اما گربه‌ها، خفاش‌ها، روباه‌ها، گرگ‌ها و سایر پستانداران گوشتخوار نیز می‌توانند ناقل باشند. تماس بزاق حیوان آلوده با مخاط چشم، دهان یا زخم باز نیز می‌تواند موجب انتقال بیماری شود. همچنین در موارد بسیار نادر، انتقال از طریق پیوند عضو گزارش شده است. حیواناتی مانند پرندگان، ماهی‌ها، مارها و لاک‌پشت‌ها ناقل هاری نیستند. پس از ورود ویروس به بدن، این ویروس ابتدا در عضلات محل گزش تکثیر می‌یابد و سپس از طریق پایانه‌های عصبی به سیستم عصبی محیطی وارد شده و به سمت نخاع و مغز حرکت می‌کند. همین ویژگی نورو트로پیک (گرایش به بافت عصبی) ویروس هاری است که آن را به یک بیماری کشنده سیستم عصبی تبدیل می‌کند.

علائم بالینی دوره کمون بیماری در انسان معمولاً بین ۲ تا ۱۲ هفته است، اما ممکن است از ۱۰ روز تا دو سال نیز متغیر باشد. مدت دوره کمون بستگی به محل گزش، شدت زخم و فاصله آن از مغز دارد؛ هر چه محل گزش به مغز نزدیک‌تر باشد، علائم زودتر ظاهر می‌شوند. علائم بیماری در چند مرحله بروز می‌کند:

مرحله اولیه (پیش‌درآمد): علائم غیراختصاصی مانند تب، سردرد، ضعف، درد عضلانی، بی‌اشتهایی، تهوع و گلودرد ظاهر می‌شود. یکی از نشانه‌های مشخص در این مرحله، احساس سوزش، گزگز یا درد در محل گزش است که در ۳۰ تا ۷۰ درصد بیماران مشاهده می‌شود. مرحله حاد عصبی: با پیشرفت بیماری، علائم درگیری سیستم عصبی بروز می‌کند

که شامل بی‌قراری، اضطراب، تغییر رفتار، حساسیت شدید به نور، صدا و جریان هوا، ترس از آب (هیدروفوبیا)، تشنج و در نهایت فلج عضلات تنفسی است. ترس از آب یکی از مشخصه‌های بارز هاری است که در بیشتر بیماران دیده می‌شود.

مرحله نهایی: از شروع علائم بالینی تا مرگ به طور متوسط ۴ تا ۷ روز طول می‌کشد و بیمار معمولاً در اثر فلج عضلات تنفسی یا ایست قلبی جان خود را از دست می‌دهد.

متأسفانه هیچ درمان قطعی برای بیمار علامت‌دار وجود ندارد و مرگ‌ومیر بیماری نزدیک به صد درصد است. پیشگیری؛ کلید مبارزه با هاری خوشبختانه هاری صد درصد قابل پیشگیری است.

مهم‌ترین راهکارهای پیشگیری عبارتند از: واکسیناسیون سگ‌ها: از آنجا که ۹۹ درصد موارد هاری انسانی ناشی از گزش سگ است، واکسیناسیون گسترده سگ‌ها مؤثرترین راه کنترل بیماری محسوب می‌شود. اجتناب از تماس با حیوانات بلاصاحب: نزدیک نشدن به سگ‌ها و گربه‌های ولگرد و خودداری از غذادهی به آن‌ها در محل‌های مسکونی، نقش مهمی در کاهش خطر گزش دارد.

اقدامات پس از حیوان‌گزیدگی هرگونه حیوان‌گزیدگی باید یک فوریت بهداشتی تلقی شود.

اقدامات زیر باید بلافاصله انجام شود: شست‌وشوی فوری زخم: نخستین و مؤثرترین اقدام، شست‌وشوی محل زخم با آب و صابون به مدت حداقل ۱۵ تا ۲۰ دقیقه است. این کار می‌تواند ویروس را از محل زخم پاک کند و خطر ابتلا را به‌طور چشمگیری کاهش دهد.

مراجعه فوری به مرکز درمان هاری: پس از شست‌وشو، فرد باید بدون اتلاف وقت به نزدیک‌ترین مرکز پیشگیری و درمان هاری مراجعه کند. در ایران ۷۲۹ مرکز پیشگیری و مراقبت از هاری فعال است که خدمات مورد نیاز را به صورت رایگان ارائه می‌دهند. دریافت واکسن و ایمونوگلوبولین: بر اساس پروتکل سازمان جهانی بهداشت، درمان پس از مواجهه (PEP) شامل شست‌وشوی دقیق زخم، تجویز واکسن هاری و در موارد پرخطر، تزریق ایمونوگلوبولین ضد هاری است. برنامه واکسیناسیون معمولاً شامل ۵ نوبت تزریق در روزهای صفر، ۳، ۷، ۱۴ و ۲۸ است. در مواردی که خطر exposure بالا باشد، ایمونوگلوبولین نیز در اطراف زخم تزریق می‌شود. نکته مهم اینکه تأخیر در شروع درمان پس از

مواجهه می تواند عواقب جبران ناپذیری داشته باشد، زیرا واکسیناسیون تنها تا قبل از رسیدن ویروس به سیستم عصبی مرکزی مؤثر است .

dddddddddd